

Italiano per gioco

Emilia Rutkowska

**Program nauczania języka włoskiego
dla II etapu edukacyjnego
wprowadzanego jako I język obcy w klasach IV–VIII SP
oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP**

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

Wstęp	4
1. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)	6
2. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową	9
3. Treści nauczania	13
4. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej	18
5. Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)	21
6. Ocenianie osiągnięć uczniów	29
7. Ewaluacja programu	32
Bibliografia	35

Wstęp

Prezentowany program nauczania języka włoskiego wprowadzany jako pierwszy (w klasach IV–VI) oraz jako drugi język obcy (w klasach VII–VIII szkoły podstawowej) przeznaczony jest zarówno dla początkujących, jak i doświadczonych nauczycieli – poszukujących inspiracji i pracujących z dziećmi i młodzieżą w wieku 9–15 lat. Zawiera wskazówki i przedstawia przykłady praktycznych rozwiązań, które nauczyciele mogą wykorzystać w procesie nauczania języka włoskiego w szkole podstawowej.

Uczniowie, rozpoczynając II etap edukacyjny, wchodzi w okres dojrzewania, zmieniają się ich preferencje dotyczące sposobów zdobywania wiedzy. Nauczanie na tym etapie charakteryzuje się zmianami organizacyjnymi, uczniowie będą uczęszczali na lekcje z różnymi nauczycielami przedmiotowymi. Pomimo podziału na poszczególne przedmioty, warto wplatać w nauczanie języka włoskiego **podejście interdyscyplinarne**. Należy pamiętać, że nauczany język ma stać się środkiem, narzędziem do komunikowania się i przekazywania informacji na wiele tematów – bliskich uczniowi szkoły podstawowej oraz współczesnemu młodemu człowiekowi, planującemu dalszy rozwój i edukację. Nauczyciel, aby wspierać rozwój ucznia, może oprzeć się na doświadczeniu językowym tych uczniów, którzy już poznali jeden język nowożytny w dotychczasowej edukacji. Warto wskazać na podobieństwa oraz różnice między językami, rozwijając w ten sposób szeroko pojęte kompetencje językowe uczniów oraz tzw. domysł językowy.

Nauczyciel, rozpoczynający nauczanie języka włoskiego w grupie uczniów wchodzących w nowy etap edukacyjny, powinien w pierwszej kolejności uwzględnić cechy charakterystyczne uczniów klas IV i VII, aby móc właściwie **zdefiniować potencjał językowy dzieci i młodzieży. Posiłkując się informacjami o uczniach (na bazie obserwacji, wywiadu, ankiety), nauczyciel może dobrać właściwe metody i techniki nauczania.**

Nie bez znaczenia na tym etapie nauczania jest współpraca między nauczycielami różnych przedmiotów – w zakresie nie tylko wskazywania połączeń między poszczególnymi treściami, ale także w zakresie rozwijania u uczniów umiejętności i strategii uczenia się. Warto zapoznać uczniów z mnemotechnikami, wskazać im różne strategie uczenia się. Zapewni to wzrost motywacji i chęci do nauki, przygotuje ucznia stopniowo do większej autonomii w procesie zdobywania i przyswajania wiedzy.

Nauczanie języka obcego, w tym języka włoskiego, opiera się na **metodzie komunikatywnej**, której głównym celem jest zachęcenie ucznia do porozumiewania się w nauczonym języku obcym w licznych sytuacjach komunikacyjnych. Mając na uwadze podejście komunikatywne, należy podporządkować nauczanie gramatyki omawianym treściom. **Tematy poruszane na lekcji języka włoskiego powinny być interesujące dla ucznia oraz dostosowane do jego wieku.** Ucząc języka, należy stosować spiralny układ treści, wracając do tematów poruszanych w latach poprzednich. Zaletą takiego układu jest możliwość utrwalania i poszerzania słownictwa, a także stosowanych struktur gramatycznych.

Niezwykle istotne jest także podejście do pojawiających się błędów. Rolą nauczyciela jest uświadomienie uczniom, że błąd językowy jest jedną z dróg do zdobycia kompetencji językowych. **Popęlanie błędów jest naturalną kolejną rzeczą.** Należy

zachęcać i motywować uczniów do dalszych prób, śmiałego stosowania nowego słownictwa oraz struktur – bez lęku przed ewentualnymi błędami. W ten sposób nauczyciel wzmocni zaangażowanie ucznia i jego pewność siebie. Dodatkową korzyścią jest kształtowanie właściwych postaw życiowych, wytrwałości oraz zaangażowania.

Z tego względu należy zadbać o dobrą atmosferę podczas lekcji, sprzyjającą otwartej komunikacji, zapewniającą uczniom poczucie bezpieczeństwa i życzliwości. Niezwykle ważna jest dbałość o właściwe wprowadzenie **edukacji włączającej i zapewnienie wszystkim uczniom jak najlepszych warunków do zdobywania wiedzy.** Nauczyciel powinien szczególnie wziąć pod uwagę indywidualne potrzeby i możliwości uczniów, w tym uczniów z dysfunkcjami społecznymi, specyficznymi trudnościami w uczeniu się, przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami, jak również tych wybitnie uzdolnionych.

1. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)

Ważnym zadaniem szkoły jest ukształtowanie przyszłego obywatela, potrafiącego odnaleźć się i właściwie funkcjonować we współczesnym świecie. Służyć temu zadaniu ma pozyskanie przez ucznia w procesie edukacji następujących kompetencji:

- porozumiewanie się w języku ojczystym i językach obcych nowożytnych;
- wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- umiejętność pracy w grupie oraz samodzielnego zdobywania wiedzy;
- planowanie rozwoju osobistego.

W świetle szybko rozwijającej się technologii oraz zmieniających się wymagań, jakie stawia przed młodym człowiekiem rynek pracy, należy położyć nacisk na ideę uczenia się przez całe życie, nieustanny rozwój, podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osobistych.

Uwzględniając powyższe przesłanki, niniejszy program języka włoskiego dla II etapu edukacyjnego został oparty na omówionych niżej **założeniach**.

Nauczanie języka włoskiego powinno być oparte na podejściu komunikacyjnym, co pociąga za sobą przeniesienie nacisku z poprawności gramatycznej na cel komunikacyjny. Celem nadrzędnym nauczania języka ma stać się niezakłócona komunikacja, dlatego realizując niniejszy cel, należy zrezygnować z idei bezbłędnego posługiwania się językiem obcym. Oczywiście należy dążyć do jak największej poprawności komunikatu, która gwarantuje niezakłócony przepływ informacji między rozmówcami. Jednakże istotne jest uświadomienie uczniom, iż błąd jest elementem uczenia się i zaleca się nauczycielom rezygnację z poprawiania ucznia podczas każdej wypowiedzi, zwłaszcza jeżeli mogłoby to powstrzymać ucznia przed swobodnym komunikowaniem się. Jednocześnie należy zwracać uwagę od samego początku na akcent oraz intonację, charakterystyczną dla danego języka obcego, wspierając budowę poprawnych nawyków językowych. Istotnym warunkiem, sprzyjającym ćwiczeniu komunikacji w języku obcym jest przyjazna atmosfera panująca na lekcji. Uczniowie powinni mieć zapewnioną możliwość wypowiadania się na każdych zajęciach – w warunkach bezpiecznych i dla nich komfortowych. Organizując proces nauczania, nie można zapomnieć o kształceniu wszystkich czterech kompetencji: receptywnych, czyli rozumienia tekstu słuchanego i czytanego, produktywnych, czyli wypowiedzi ustnej oraz pisemnej w języku obcym. Do zalet podejścia komunikatywnego możemy zaliczyć kształtowanie u uczniów umiejętności kreatywnego myślenia, rozwiązywania problemów, podejmowanie współodpowiedzialności za proces uczenia się.

Konstruktywizm, w myśl którego uczeń jest zachęcany do samodzielnego poszukiwania oraz zrozumienia wiedzy. Uczniowie samodzielnie starają się poszukiwać rozwiązań stawianych przed nimi problemów. Nauczyciel inspiruje i pomaga w odkrywaniu wiedzy, wykorzystując w tym celu techniki i metody aktywizujące. Uczeń aktywnie konstruuje swoją wiedzę na temat świata, natomiast rolą nauczyciela jest zachęcanie do podejmowania poszukiwań. Język jest narzędziem,

dzięki któremu uczniowie poznają świat. Przybliża kulturę obcego kraju, pojęcia, zagadnienia historyczne czy społeczne. „Przyjmuje się, że konstruktivism w znacznie większym stopniu [...] niż paradygmat obiektywistyczny akcentuje aktywność osób uczących się w trakcie nauki, sprzyja twórczości, akcentuje związek pomiędzy językiem i myśleniem, sprzyja większej tolerancji w interakcjach międzyludzkich, sprzyja bardziej swobodnej komunikacji na lekcjach” (Atroszko 2018: 1230). Konstruktivism zachęca do otwartego dialogu na lekcji oraz docenia wiedzę i doświadczenie, jakie uczeń już posiada.

Edukacja włączająca odgrywa istotną rolę w całym procesie edukacji szkolnej. Wszyscy uczniowie mają równe prawa do uczenia się i rozwoju na miarę swoich możliwości, nikt nie może w tym procesie zostać wykluczony. Dlatego należy stworzyć uczniom równe szanse poprzez zapewnienie warunków sprzyjających ich indywidualnemu rozwojowi. Nauczanie ma wspierać indywidualny potencjał ucznia.

Zadaniem nauczyciela języka obcego jest dostosowanie metod oraz technik pracy do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Istotne jest, aby nauczyciel wziął pod uwagę zalecenia zawarte w opiniach i orzeczeniach, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub poradnię specjalistyczną. Wsparcia i indywidualnego podejścia mogą wymagać uczniowie zdolni, jak i mający specyficzne trudności w uczeniu się (dysleksja rozwojowa), a także ci, którzy mają problemy w nawiązywaniu kontaktów w środowisku szkolnym. Należy właściwie dostosować formy pracy, środki dydaktyczne, techniki i metody pracy, uwzględniając potrzeby uczniów przewlekle chorych, niedowidzących, niedosłyszących, z zaburzeniami zachowania (także z ADHD – od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*), jak również znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Niniejszy program w sposób innowacyjny proponuje interdyscyplinarne łączenie elementów treści różnych przedmiotów szkolnych (matematyki, biologii, geografii, historii, informatyki, plastyki, muzyki i innych) z nauczaniem języka włoskiego. Jest to nowatorskie podejście na tym etapie nauczania, ale w sposób naturalny stanowiące kontynuację nauczania na I etapie edukacyjnym. Wspomaga motywację uczniów do uczenia się, wskazuje istotne połączenia, praktyczne zastosowanie zdobywanej wiedzy i kształconych na lekcjach umiejętności. Dzięki takiemu podejściu, uczeń zauważa, że język jest narzędziem do poznawania otaczającego go świata. Uczeń nabywa szacunek do innych kultur, narodów, poznaje szerszy kontekst kulturowy, dostrzegając podobieństwa i różnice między Polską a Włochami. Poznaje podstawy, na których opiera się kultura europejska oraz poszerza słownictwo w zakresie bliskich mu o interesujących go tematów.

Niniejszy program kładzie nacisk na rozwijanie kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych, niezbędnych młodemu człowiekowi w dalszym kształceniu się oraz odnalezieniu swojego miejsca na rynku pracy po zakończeniu edukacji. Rynek pracy zmienia się dziś bardzo dynamicznie, dlatego umiejętności miękkie i zdolność do uczenia się przez całe życie pozwolą uczniom na zaadaptowanie się i odnalezienie w szybko zmieniającym się świecie.

Kompetencje kluczowe niosą ze sobą wartości ponadprzedmiotowe, dlatego ich realizacja może przebiegać interdyscyplinarnie i ich rozwój będzie realizowany jednocześnie podczas różnych zajęć dydaktycznych.

Zgodnie z Zaleceniem Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz. Urz. UE 2018, C189/1) wyróżniamy 8 kompetencji kluczowych:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Stosując właściwy dobór treści, nauczyciel języka włoskiego może realizować kompetencje – poniżej przykłady.

Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji:

- stwarzanie jak najczęstszych sytuacji komunikacyjnych, umożliwiających uczniom posługiwanie się językiem włoskim;
- wprowadzanie ćwiczeń rozwijających sprawność rozumienia ze słuchu oraz tekstów czytanych, a także sprawność mówienia i pisanie w języku obcym.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności:

- zapoznanie uczniów z kontekstem kulturowym Włoch, zwracając w szczególności uwagę na różnice i podobieństwa kulturowe;
- uświadamianie uczniom podobieństw i różnic w znaczeniach słów pochodzących z różnych języków;
- zastosowanie ćwiczeń, które polegają na tłumaczeniu zdań oraz krótkich tekstów z języka włoskiego na polski i z polskiego na włoski;
- wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) podczas nauczania języka włoskiego.

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:

- wprowadzenie słownictwa dotyczącego liczb, prostych działań matematycznych, figur geometrycznych;
- wprowadzenie ćwiczeń mających na celu interpretację/analizę lub opis wykresu/grafu;
- wprowadzenie ćwiczeń rozwijających logiczne myślenie, np. grupowanie, uporządkowanie w kolejności;
- nauka gramatyki;
- nauka leksyki.

Kompetencje cyfrowe:

- wykorzystywanie współczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- rozwijanie świadomości bezpiecznej pracy i korzystania z technologii informacyjnej;

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:

- rozwój odpowiedzialności za własny proces uczenia się, poszukiwanie własnego stylu i preferencji utrwalania wiedzy;
- budowanie i wspieranie motywacji do nauki, wspieranie umiejętności miękkich: konsekwencji i wytrwałości, zarządzania pracą własną oraz w grupie;
- kształcenie postaw szacunku oraz tolerancji.

Kompetencje obywatelskie:

- zachęcanie uczniów do brania aktywnego udziału w życiu szkoły, wolontariacie oraz pracach zespołowych;
- nawiązywanie do aktualnych wydarzeń w kraju i Europie;
- budowanie świadomości i tożsamości europejskiej.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:

- wykorzystywanie ćwiczeń rozwijających kreatywność, strategiczne myślenie oraz planowanie;
- wykorzystywanie metody projektu edukacyjnego.

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- przybliżenie uczniom kultury Włoch w zakresie: sztuki, muzyki, architektury, filmu, literatury;
- przybliżenie uczniom zwyczajów, tradycji oraz świąt włoskich;
- zachęcanie uczniów do uczestnictwa w dniach kultury włoskiej, a także w konkursach, przedstawieniach czy festiwalach.

Niniejszy program uwzględnia wyżej wymienione teorie nauczania, mając na względzie **holistyczny rozwój ucznia** na II etapie edukacyjnym. Uczeń traktowany jest jako całość, dlatego program kładzie nacisk na równomierny rozwój młodego człowieka.

2. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową

Nauczanie w szkole podstawowej stanowi fundament dla edukacji młodego człowieka. Niniejszy program odnosi się do nauczania **języka włoskiego jako pierwszego w klasach IV–VIII**, będącego kontynuacją nauczania języka z I etapu edukacyjnego (klasy I–III) oraz jako drugiego, którego nauka rozpoczyna się w klasach VII–VIII. Do zadań szkoły należy między innymi „łagodnie wprowadzenie dzieci w świat wiedzy oraz wartości, szacunku dla tradycji, patriotyzmu, współpracy” (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Niniejszy program odnosi się do wszystkich celów zawartych w podstawie programowej dla II etapu edukacyjnego. Nauczyciel uczy nie tylko treści, ale uczy także poprzez własną postawę i zachowanie, przekazuje wartości ponadprzedmiotowe. Wzmacnia poczucie wartości oraz tożsamości ucznia. Zapoznając uczniów z kulturą, sztuką i historią Włoch, buduje ich tożsamość europejską, tolerancję i szacunek wobec

innych kultur. Kształtuje postawę otwartości wobec świata oraz innych ludzi. Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do czynnego udziału w życiu społecznym szkoły i środowiska lokalnego, ucząc dzielenia odpowiedzialności za życie zbiorowości, wskazując uczniom, że zachowanie każdego z jej uczestników ma na całą społeczność istotny wpływ.

Zastosowanie wielorakich ćwiczeń, metod i technik wspiera rozwój **kreatywnego myślenia, przedsiębiorczości i innowacyjności** wśród uczniów. Rozwija **logiczne myślenie, wyciąganie wniosków, argumentowanie**. Do zadań nauczyciela należy przedstawianie treści w sposób **rozbudzający uczniowską ciekawość poznawczą oraz motywację, wskazując wartość wiedzy w dalszym rozwoju i poznawaniu świata**. Skonfrontowanie ucznia z różnorodnymi ćwiczeniami oraz technikami uczenia się pozwoli mu na **odkrycie własnych predyspozycji, preferencji i stylu uczenia się**. Uczniowie bardziej świadomi własnych słabych i mocnych stron z większą łatwością będą mogli podjąć **decyzje dotyczące dalszej ścieżki ich kariery**.

Podstawa programowa wskazuje także **najważniejsze umiejętności**, jakie należy rozwijać w obrębie kształcenia ogólnego na drugim etapie edukacyjnym.

Uczniowie, ćwicząc tłumaczenie wymagających wyrazów, zwrotów, czy dłuższych wypowiedzi, uczą się **poprawnej komunikacji w języku ojczystym oraz obcym** nowożytnym. Rozwijają **myślenie matematyczne**, stosując logikę struktur gramatycznych, wyciągając wnioski, porządkując informacje, poznając i stosując słownictwo dotyczące prostych działań matematycznych. Wielokrotnie podczas zajęć będą **wyszukiwać informacje, posługując się różnymi źródłami**. W dzisiejszym świecie nauczanie języka obcego nie może odbywać się bez wykorzystania **współczesnej technologii informatycznej**.

Niniejszy program przewiduje pracę nauczyciela wspieraną przez aplikacje, programy informatyczne i źródłowe dostępne w sieci. Uczniowie podczas zajęć języka włoskiego będą uczyli się zarówno samodzielności, jak i pracy w zespole, pracując indywidualnie oraz grupowo, a także biorąc udział w pracy **metodą projektu**. Praca w grupach **rozwija umiejętności rozwiązywania problemów oraz mediacji w sytuacjach konfliktowych**. Z założenia nauczyciel ma zachęcać ucznia do **udziału w projektach, konkursach, festiwalach**. Należy stwarzać młodzieży możliwość wzięcia udziału w tego typu imprezach, np. poprzez organizowanie w szkole dni języka i kultury Włoch.

Kolejnym zadaniem szkoły, realizowanym podczas lekcji języka obcego, jest realizacja **edukacji inkluzyjnej**. Zakłada się indywidualne podejście do każdego ucznia, z uwzględnieniem jego szczególnych potrzeb. Nauczanie ma wspierać indywidualny rozwój dziecka. Nauczyciel języka obcego w zakresie realizowanych tematów może odnieść się również do **zagadnień edukacji zdrowotnej oraz ekologicznej**, gdyż są to zagadnienia aktualne, warte poruszenia w dyskusji z młodzieżą. Zapoznanie uczniów z fragmentami literatury włoskiej może również przyczynić się do **pobudzenia zainteresowań czytelniczych** uczniów i wprowadzić ich obok języka polskiego w świat literatury światowej.

W szkole podstawowej język włoski nauczany może być na dwóch etapach:

- I etap edukacyjny (klasy I–III szkoły podstawowej),
- II etap edukacyjny (klasy IV–VIII szkoły podstawowej).

Na pierwszym etapie edukacyjnym uczniowie uczą się obowiązkowo jednego języka obcego nowożytnego. W klasie VII szkoły podstawowej uczniowie uczą się dwóch języków. Od klasy VII istnieje także możliwość nauczania jednego z dwóch obowiązkowych języków nowożytnych w większej liczbie godzin w oddziałach dwujęzycznych.

Z powyższych zapisów wynika, iż możliwych jest kilka wariantów podstawy programowej kształcenia ogólnego. Należy umożliwić uczniom kontynuację nauki tego samego języka obcego nowożytnego jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych, tj. od I klasy szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej. Warianty podstawy programowej nawiązują do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych, określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ).

Na I etapie edukacyjnym (klasy I–III SP):

- język włoski nauczany jako pierwszy I.1 od pierwszej klasy; uczniowie osiągną w klasie III poziom biegłości ESOKJ A1.

Na II etapie edukacyjnym (klasy IV–VIII SP):

- język włoski nauczany jako pierwszy II.1 kontynuowany od klasy I; uczniowie osiągną na koniec II etapu edukacyjnego poziom biegłości ESOKJ A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi);
- język włoski nauczany jako pierwszy II.1.DJ dla oddziałów dwujęzycznych; uczniowie osiągną na koniec II etapu edukacyjnego poziom biegłości ESOKJ A2+/B1;
- język włoski nauczany jako drugi II.2 od początku w klasie VII; uczniowie osiągną na koniec II etapu edukacyjnego poziom biegłości ESOKJ A1;
- język włoski nauczany jako drugi II.2.DJ od początku w klasie VII w oddziałach dwujęzycznych; uczniowie osiągną na koniec II etapu edukacyjnego poziom biegłości ESOKJ A1+.

Każdy z powyższych wariantów podstawy programowej zawiera cele kształcenia, będące wymaganiami ogólnymi, treści nauczania i umiejętności stanowiące wymagania szczegółowe, a także zalecenia dotyczące warunków i sposobów realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego na danym poziomie edukacyjnym. „Kluczowe dla poszczególnych wariantów są określenia zawarte w opisie poszczególnych wymagań ogólnych i szczegółowych (bardzo podstawowy, podstawowy; bardzo proste, proste itd.). Dotyczy to przede wszystkim wymagania I, tj. znajomości środków językowych. W wymaganiu tym w poszczególnych wariantach podstawy programowej kształcenia ogólnego powtarzane są przykładowe zakresy tematyczne w ramach jednego z kilkunastu tematów ogólnych” (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Niniejszy **program proponuje spiralny układ treści**, co za tym idzie, poszczególne tematy będą realizowane cyklicznie w kolejnych etapach edukacyjnych, jednakże stopniowo rozbudowywane pod względem zasobu oraz poprawności środków językowych.

Niniejszy program odnosi się do dwóch wariantów podstawy programowej II.2. i II.1.

Cele szczegółowe ujęte w podstawie programowej dla II etapu kształcenia obejmują pięć obszarów.

- I. Znajomość środków językowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi.
- III. Tworzenie wypowiedzi.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi.

**Język obcy nauczany jako drugi (kl. VII–VIII język nauczany od podstaw).
Wariant II.2. prowadzący do poziomu A1 według ESOKJ.**

- I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się **bardzo podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie **bardzo proste** wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także **bardzo proste** wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje **bardzo krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie **bardzo prostego** tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Język obcy nauczany jako pierwszy (kl. IV–VIII jako kontynuacja z klas I–III). Wariant II.1 prowadzący do poziomu A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) według ESOKJ.

- I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się **podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także **proste** wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje **krótkie**, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie **prostego** tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

3. Treści nauczania

Treści nauczania opierają się na podstawie programowej i różnią się zależnie od jej wariantu. W przypadku języka obcego nauczanego jako drugi (wariant II.2) są mniej rozbudowane niż w przypadku języka obcego nauczanego jako pierwszy (wariant II.1). Wytłuszczonym drukiem zaznaczono istotne różnice w treściach pomiędzy przedstawionymi wariantami.

Język obcy nauczany jako drugi (kl. VII–VIII język nauczany od podstaw).
Wariant II.2. prowadzi do poziomu A1 według ESOKJ.

- I. Uczeń posługuje się **bardzo podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
 2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
 3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły);
 4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy);
 5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, **urodziny**, święta);
 6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne);
 7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług);
 8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, **hotel**, wycieczki);
 9. kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje);
 10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu);
 11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
 12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

Język obcy nauczany jako pierwszy (kl. IV–VIII jako kontynuacja z klas I–III).
Wariant II.1. prowadzi do poziomu A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) według ESOKJ.

- I. Uczeń posługuje się **podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 1. człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);

2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, **zajęcia pozalekcyjne**);
4. praca (np. popularne zawody i **związane z nimi czynności i obowiązki**, miejsce pracy, **wybór zawodu**);
5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i **uroczystości, styl życia, konflikty i problemy**);
6. żywienie (np. artykuły spożywcze, **posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe**, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, **wymiana i zwrot towaru, promocje**, korzystanie z usług);
8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, **baza noclegowa**, wycieczki, **zwiedzanie**);
9. kultura (np. **diedziny kultury, twórcy i ich dzieła**, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, **media**);
10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, **imprezy sportowe**, uprawianie sportu);
11. zdrowie (np. **tryb życia**, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
12. **nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych)**;
13. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, **zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego**);
14. **życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne)**.

Wymagania szczegółowe w zakresie wypowiedzi ustnej oraz pisemnej, ich rodzaj i zakres dokładnie określa podstawa programowa dla każdego z wybranych wariantów na II etapie edukacyjnym. Podstawa programowa wskazuje także, że uczeń powinien posiadać wiedzę o kraju, kulturze społeczności, o społeczeństwie, a także mieć świadomość związków między kulturą obcą oraz własną. Celem jest rozwinięcie wrażliwości i świadomości międzykulturowej ucznia.

Nauczyciel powinien także zachęcać uczniów do pracy własnej nad językiem, np. do korzystania z różnego rodzaju słowników, atlasów, map, encyklopedii, materiałów źródłowych i mediów. W celu rozwijania autonomii ucznia, nauczyciel może wskazać wybrane mnemotechniki oraz teksty kultury w języku obcym, a także wybrane aplikacje wspierające naukę języka obcego.

Wskazane jest, aby uczeń uczestniczył także w pozalekcyjnych pracach językowych, np. brał udział w projektach lub rozwijał swoje umiejętności, uczestnicząc w spotkaniach kół zainteresowań, jeżeli w szkole istnieje taka możliwość.

Wszystkie te zabiegi mają na celu rozwój świadomości językowej ucznia, który będzie potrafił zauważyć podobieństwa i różnice między językiem ojczystym a innymi językami obcymi, jakich się uczy lub uczył do tej pory. Wiedzę i świadomość językową należy nadbudowywać, systematycznie rozwijać, stosując liczne odwołania i nawiązania do znanych uczniom języków lub sformułowań obcojęzycznych.

Treści zaproponowane w niniejszym programie zostały podzielone na wybrane tematy i sytuacje komunikacyjne dla obu wariantów podstawy programowej II.2 oraz II.1. Wyjście od wariantu II.2 jest celowe, gdyż treści zrealizowane w tym wariantcie zostaną poszerzone, zrealizowane i dodatkowo rozszerzone w wariantcie II.1.

Elementy dodatkowe, wykraczające poza zakres podstawy programowej, zostały oznaczone gwiazdką. Mogą zostać wykorzystane do pracy z uczniem zdolnym lub na zajęciach dodatkowych. W przypadku uczniów mających trudności w uczeniu się, należy wybrać podejście indywidualne. Dobrą wskazówką może być realizacja materiału leksykalnego i gramatycznego w węższym zakresie.

Zaproponowane w programie treści nauczyciel może poszerzyć o zagadnienia z gramatyki, dotyczące danych zakresów tematycznych, zaproponować różne metody i formy pracy, z uwzględnieniem spirality przesyłanych treści. Należy zaczynać od zagadnień łatwiejszych i stopniowo poszerzać je na kolejnych etapach, w kolejnych klasach.

Nauczyciel, który realizuje z uczniami wariant podstawy programowej II.1 w ostatnim roku lub semestrze nauki, może zrealizować treści wykraczające poza te opisane w podstawie programowej, poszerzyć zagadnienia o tematy dotyczące planowania dalszej edukacji oraz wyboru szkoły, kursów kształcących, wolontariatu, programów i wyjazdów młodzieżowych. Można również skupić się na tematach bliskich uczniom danego zespołu klasowego, ich hobby lub tematach z zakresu współczesnych technologii informatycznych, jak obsługa urządzeń, komunikatów, np. w telefonie komórkowym czy posługiwanie się obcojęzyczną skrzynką mailową.

Wyboru treści wykraczających poza podstawę programową nauczyciel może dokonać samodzielnie lub w porozumieniu z uczniami. W przypadku podejmowania przez nauczyciela i uczniów wspólnej decyzji o wyborze tematów, należy pamiętać, by treści, jak i wymagania były dostosowane do uczniów zdolnych oraz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Przy okazji wspólnego wybierania tematów nauczyciel może zwrócić uwagę uczniów na temat tolerancji i pomocy osobom niepełnosprawnym. Należy pamiętać, że celem uczenia się nie jest gramatyka, ale komunikowanie się w ważnych dla ucznia sprawach.

Tematy i sytuacje komunikacyjne. Język obcy nauczany jako drugi (kl. VII–VIII język nauczany od podstaw).

Ja i moi bliscy:

- przywitanie i pożegnanie,
- przedstawianie się (imię, nazwisko, wiek, pochodzenie, narodowość, klasa/szkoła),
- wygląd, części ciała cz.1, cechy charakteru,
- uczucia i emocje,
- przedmioty osobiste,

- nazwy członków rodziny oraz krewnych,
- opis rodziny (wygląd, charakter, wiek, zawód),
- umiejętności i zainteresowania, hobby, spędzanie wolnego czasu,
- posiadane zwierzęta domowe,
- plany ucznia dotyczące wyboru zawodu*,
- popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki*.

Życie szkolne:

- przybory szkolne,
- przedmioty nauczania,
- pomieszczenia szkolne,
- życie szkoły,
- uczenie się,
- porównanie systemu szkolnictwa w Polsce i we Włoszech (oceny szkolne)*,
- zajęcia pozalekcyjne*.

Życie prywatne:

- opis znajomych i przyjaciół,
- czynności życia codziennego,
- określenie czasu,
- problemy społeczne, konflikty*,
- styl życia we Włoszech i w Polsce*.

Dom:

- miejsce zamieszkania (adres, rodzaj budynku, okolica),
- pomieszczenia i wyposażenie mieszkania,
- rozkład pomieszczeń i ich wyposażenie,
- opis pokoju ucznia,
- prace domowe.

Żywnienie:

- artykuły spożywcze,
- rodzaje posiłków,
- rodzaje lokali gastronomicznych,
- nawyki żywieniowe, zdrowy sposób odżywiania się*,
- przepisy kulinarne*.

Zakupy i usługi:

- rodzaje sklepów oraz punktów usługowych,
- towary i ich cechy,
- odzież, obuwie,
- kolory,
- środki płatnicze,
- dialogi w sklepie i punktach usługowych,
- promocje, pytania o zniżkę, rabat, wyprzedaże, negocjacje*,
- składanie reklamacji, prośba o wymianę towaru*,
- zakupy przez internet*,

Podróżowanie i turystyka:

- środki transportu oraz korzystanie z nich,
- orientacja w terenie,
- hotele,
- wycieczki,
- plany wakacyjne,
- atrakcje turystyczne Włoch,
- regiony Włoch,
- baza noclegowa*,
- wyjazd nad morze i w góry,
- rezerwacja biletów online*,
- kursy językowe we Włoszech – *vacanze studio**

Kultura i tradycje:

- urodziny,
- święta,
- tradycje,
- dziedziny kultury*,
- twórcy i ich dzieła (literatura)*,
- postaci historyczne*,
- media (telewizja, praca, internet, media społecznościowe)*,
- język gestów*.

Sport:

- dyscypliny sportu,
- sprzęt sportowy,
- obiekty sportowe,
- uprawianie sportu, preferencje uczniów,
- imprezy sportowe*.

Zdrowie:

- części ciała, cz. 2,
- samopoczucie,
- choroby, ich objawy i leczenie,
- dialog u lekarza,
- udzielanie rad, wyrażanie nakazów i zakazów*,
- wpływ trybu życia na zdrowie*.

Przyroda:

- kierunki geograficzne,
- krajobraz,
- pogoda,
- pory roku,
- rośliny i zwierzęta,
- zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego*.

Świat sztuki i muzyki:

- kino i teatr,
- muzyka, koncerty, opera,
- malarstwo i architektura*.

Komunikacja:

- prowadzenie rozmowy telefonicznej, umawianie spotkań przez telefon,
- korespondencja (list, kartka, sms, notatka, email),
- wpis na blogu, czacie, forum*,
- obsługa komputera (komendy i komunikaty)*.

Nauka i technika*:

- odkrycia naukowe, wynalazki,
- korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- instrukcje obsługi.

Życie społeczne*:

- wydarzenia i zjawiska społeczne (wybory, demonstracje),
- imigracja,
- problem przestępczości,
- problemy osób niepełnosprawnych,
- równouprawnienie kobiet i mężczyzn.

Podsumowując, zaleca się, aby nauczyciel spojrzeć szerzej na realizowane treści, by nie ograniczał się jedynie do zakresu tematycznego proponowanego w podstawie programowej. Warto podjąć współpracę z nauczycielami innych przedmiotów i w naturalny sposób posłużyć się językiem obcym jako narzędziem umożliwiającym uczniowi poznanie otaczającego go świata. Program nauczania języka włoskiego *Italiano per gioco* zawiera **treści międzyprzedmiotowe, nawiązujące między innymi do zagadnień z zakresu matematyki, historii, biologii, geografii, plastyki, muzyki, wychowania fizycznego**. Wskazane jest zastosowanie w nauczaniu **projektów interdyscyplinarnych**, rozbudowujących w uczniu **motywację do uczenia się**, poczucie przydatności języka oraz poznawanej wiedzy.

Dzięki tego typu projektom nauczyciel może wspierać **holistyczny rozwój** ucznia, wspomagać i realizować kształtowanie **kompetencji kluczowych, uniwersalnych**, a także nakierować młodego człowieka na proces **uczenia się przez całe życie**. Zaproponowane w programie treści ponadprogramowe uwzględniają aktualne potrzeby młodych ludzi, poruszają tematy bliskie współczesnemu człowiekowi, np. współczesna technologia, podróże, zagadnienia społeczne itp.

4. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Nadrzędnym celem kształcenia językowego jest rozwijanie kompetencji swobodnego porozumiewania się w języku obcym – w mowie, jak i w piśmie. Nauka języka traktowana jest jako proces wieloletni, a osiągnięcie założonego celu wymaga stopniowego dążenia do coraz większej poprawności językowej. Wpływa to na konieczność zapewnienia

uczniom możliwości kontynuowania nauki tego samego języka wiodącego (nauczanego jako pierwszy) na kolejnych etapach edukacyjnych. Zadaniem szkoły jest stworzenie uczniom optymalnych warunków, w których nauczyciel i uczniowie będą realizowali proces nauczania oraz uczenia się.

W nauczaniu języka na II etapie zarówno dla języka nauczanego jako pierwszy (wiodący), jak i dla języka nauczanego jako drugi od klasy VII, zgodnie ze wskazówkami zawartymi w podstawie programowej istotne jest, aby zadbać o następujące warunki realizacji procesu kształcenia:

- zapewnienie uczniom **ciągłości nauczania języka obcego nowożytnego (wiodącego)**, którego uczeń uczył się na I etapie edukacyjnym i którego naukę będzie mógł kontynuować na II etapie edukacyjnym w szkole ponadpodstawowej;
- zapewnienie uczniom możliwości **kształcenia językowego w grupach o zbliżonym poziomie biegłości języka nowożytnego**. Zrealizowanie założenia może wymagać podziału klasy na grupy lub zorganizowanie w obrębie szkoły grup językowych o charakterze międzyoddziałowym. Do zadań nauczyciela będzie należało przeprowadzenie diagnozy w celu ustalenia poziomu biegłości zespołu klasowego;
- zapewnienie uczniom **optymalnego wyposażenia sali lekcyjnej**, przystosowanej do nauczania języka obcego. Wyposażenie sali powinno zapewniać możliwość pracy zarówno z całym zespołem klasowym, jak również w parach lub małych grupach, a także do pracy metodą projektu. Małe stoliki, przy których siedzą uczniowie zapewniają łatwość ich aranżacji i ustawienia np. w podkowę. Jeżeli warunki pozwalają, można wygospodarować w klasie kąciak do wygodnej pracy indywidualnej lub pufy do swobodnej pracy w grupach. W klasie powinien być zapewniony dostęp do słowników, atlasów i map oraz innych pomocy wizualnych. Zajęcia językowe opierają się również na ćwiczeniach ze słuchu, dlatego należy w sali językowej zadbać o dostęp do odtwarzacza płyt CD czy plików mp3, komputera z dostępem do internetu. Należy także pamiętać o **przystosowaniu sali zgodnie z potrzebami uczniów ze SPE**, np. uczeń z dysfunkcją słuchu powinien móc siedzieć blisko nauczyciela tak, by mógł odczytywać mowę z ruchu warg oraz wspierać zrozumienie obserwacją mimiki i gestykulacji nauczyciela. Natomiast uczeń z dysfunkcją wzroku powinien mieć możliwość korzystania z lupy, powiększalnika lub ze specjalnego oprogramowania umożliwiającego odsłuchiwanie tekstów;
- zapewnienie uczniom podczas lekcji języka włoskiego **możliwości jak najczęstszej interakcji** na linii uczeń – uczeń oraz uczeń – nauczyciel. Należy dążyć do tego, aby język włoski stał się językiem komunikacji stosowanym na lekcji. Praktyczne zastosowanie języka wzbudza motywację do nauki oraz daje sposobność ćwiczenia komunikacji w każdej nadarzającej się okazji podczas zajęć. Na początku mogą to być pojedyncze zwroty, dostosowane do poziomu językowego ucznia. W tym celu warto przygotować listę często stosowanych na lekcji zwrotów lub powtarzających się poleceń, umieścić ją w klasie w widocznym miejscu. Można zaproponować uczniom wklejenie takiej listy do zeszytu, aby mogli sięgnąć do niej w każdej sytuacji klasowej;
- **tworzenie zadań i ćwiczeń językowych, ilustrujących praktyczne zastosowanie języka oraz umożliwiające uczniom realizację ich celów językowych**. Należy stwarzać sytuacje komunikacyjne jak najbardziej zbliżone do tych, z jakimi uczeń

spotka się posługując się językiem włoskim, np. podczas podróży lub w przyszłej pracy. W tym celu wskazane jest sięganie po **materiały autentyczne** (filmy, nagrania audio, teksty), pomocne będzie również wykorzystanie multimediiów, tablicy interaktywnej lub aplikacji na urządzenia mobilne;

- przeprowadzanie na bieżąco **diagnozy postępów uczenia oraz przekazywanie ich w sposób jasny i zrozumiały, zarówno uczniom jak i ich opiekunom**. Dobrze, aby informacja zwrotna zawierała również wskazówki i zalecenia do dalszej pracy i rozwoju ucznia;
- zachęcanie uczniów do **przeprowadzania autoewaluacji oraz stosowanie rozmaitych technik uczenia się**. Warto wdrażać uczniów do pracy własnej z wykorzystaniem materiałów (np. dostępnych na platformie ZPE) lub wskazując im wybrane materiały źródłowe (filmy, zasoby sieci, darmowe kanały radiowe lub telewizyjne w języku włoskim, dostępne również online). Dobrym pomysłem jest zapoznanie uczniów z fragmentami uproszczonych lektur i zachęcenie ich do samodzielnego czytania. Zalecane jest również organizowanie szkolnych dni języka i kultury włoskiej lub konkursów, wystaw czy seansów filmowych. Warto jest angażować młodzież w projekty oraz przedsięwzięcia wykraczające poza ramy klasowe, budując tym samym ich **zaangażowanie, ciekawość świata oraz rozwijając szeroko rozumiane kompetencje, nie tylko językowe i kulturowe, ale kompetencje miękkie** (umiejętności współpracy i docenienia pracy rówieśników, poznania swoich mocnych i słabych itp.).

Ważnym zagadnieniem jest właściwa organizacja czasu przeznaczonego na zajęcia. Należy wziąć pod uwagę wiek ucznia i czas, w jakim jest on w stanie skupić swoją uwagę. Dlatego istotne jest zróżnicowanie form i technik pracy podczas lekcji języka obcego, a także dbałość o higienę pracy i stwarzanie okazji do mikroprzerw, w czasie których uczniowie mogą być zachęceni w języku włoskim do krótkiej gimnastyki, przeciągnięcia się, a w warunkach pracy online do np. skupienia uwagi na czymś zielonym lub znajdującym się w większej odległości niż ekran komputera w celu zrelaksowania wzroku.

Na szczególną uwagę zasługują **uczniowie ze SPE**, być może będą wymagali indywidualnego dostosowania czasu pracy – ze względu na trudności w skupieniu uwagi (np. uczniowie z ADHD) lub ze względu na większe zmęczenie, jakie mogą odczuwać m.in. uczniowie z dysfunkcją wzroku lub słuchu. Zapobiegając zmęczeniu i znużeniu ucznia, należy sięgać po urozmaicone, a także aktywizujące formy i techniki pracy, można również zaproponować zmianę miejsca, pracę w grupach, a podczas pracy online poprosić uczniów np. o wstanie od komputera – w celu przyniesienia lub wskazania jakiegoś przedmiotu znajdującego się w domu, co urozmaici lekcję, ale także zachęci ucznia do ruchu.

Podczas realizacji projektów wskazana może okazać się realizowanie danego zagadnienia na więcej niż jednej jednostce lekcyjnej, co również należy wcześniej zaplanować. Projekt może być częściowo zrealizowany podczas zajęć pozalekcyjnych (np. podczas koła językowego) lub na dwóch osobnych jednostkach lekcyjnych. Odpowiedni czas przewidziany na pracę nad projektem może znacząco wpłynąć na poprawę jakości uczenia się. Zwłaszcza w sytuacji działań twórczych, gdy uczniowie najpierw zapoznają się z materiałem, dyskutują, podejmują decyzje dotyczące przebiegu

ich pracy, a następnie np. tworzą scenariusz przedstawienia lub scenek w przypadku dramy. Uczniowie potrzebują czasu na przećwiczenie napisanych kwestii. Wszystkie te czynności wykonane pobieżnie w ciągu zaledwie 45 minut mogą zostawić zbyt mało miejsca dla rozwoju potencjału uczniów.

Należy mieć na uwadze także zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej dotyczące czasu pracy ucznia. Niektórzy uczniowie mogą potrzebować więcej czasu na wykonanie niektórych ćwiczeń (np. gramatycznych), natomiast dla ucznia zdolniejszego, który pracuje szybciej, dobrze byłoby przygotować dodatkowe ćwiczenie lub zaangażować go do pomocy innym kolegom lub koleżankom.

Mając na względzie pracę online, istotne jest zadbanie o właściwą organizację czasu trwania lekcji. Uczniowie, spędzając dużo czasu przed komputerem, mogą mieć większe trudności ze skupieniem uwagi. Należy również wziąć pod uwagę zalecenia opublikowane przez MEN w dostępnym w internecie poradniku dla szkół pt. [Kształcenie na odległość](#), który wskazuje, że „dzienny rozkład zajęć uczniów oraz dobór narzędzi pracy zdalnej powinny uwzględniać zalecenia medyczne dotyczące czasu korzystania z urządzeń umożliwiających pracę zdalną (komputer, telewizor, telefon) oraz wiek uczniów i etap kształcenia, a także w przypadku uczniów ze SPE indywidualnych zaleceń i opinii lekarza lub poradni psychologiczno-pedagogicznej”.

5. Procedury osiągnięcia celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)

Niniejszy program nauczania proponuje następujący podział **metod i technik pracy**:

- **podające:** pogadanka, opowiadanie lub opis, krótki wykład o charakterze informacyjnym, anegdota, miniprelekcja, objaśnienie lub wyjaśnienie. Rola ucznia jest ograniczona do przyswajania wiedzy;
- **eksponujące:** film, przedstawienie teatralne, pokaz połączony z przeżyciem oraz miniekspozycja. Uczeń, pracując tą metodą, ma możliwość przeżywania emocji;
- **problemowe:** klasyczna metoda problemowa, krótki wykład problemowy oraz metody aktywizujące, np. metoda przypadków, zwana inaczej studium przypadku, inscenizacja, gry dydaktyczne, metoda sytuacyjna, dyskusja dydaktyczna, metaplan, okrągły stół, burza mózgów. Uczeń występuje w roli odkrywcy;
- **programowane:** przy użyciu komputera, podręcznika oraz innych urządzeń i pomocy dydaktycznych;
- **praktyczne:** pokaz, symulacja, ćwiczenia przedmiotowe, ćwiczenia produkcyjne, metoda projektu, metoda tekstu przewodniego. Uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności poprzez działanie;
- **inne** (także aktywizujące).

Większość wspomnianych metod (poza podającymi) sprzyja wielostronnemu uczeniu się. Do metod wspierających autonomię ucznia i rozwijających jego kreatywność, przedsiębiorczość oraz wspierających rozwój umiejętności miękkich, kompetencji przydatnych w dorosłym życiu oraz w pracy zawodowej, zaliczyć można **metodę projektu, w tym metodę projektów interdyscyplinarnych**. Jest to metoda doskonale sprawdzająca się w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, gdyż pozwala na dobór zadań i form pracy adekwatnych do możliwości i zainteresowań uczniów.

Metoda projektów stwarza warunki do samodzielnej pracy, kształtujących uczniowską autonomię, jak i do pracy w grupach, ucząc współpracy, tolerancji i odpowiedzialności za powierzone zadania. Pozwala na włączenie w pracę uczniów zarówno zdolnych, przeciętnych, jak i ze SPE. Daje możliwość zindywidualizowania procesu nauczania, pozwala na wykorzystanie mocnych stron uczniów, wspiera ich ogólny rozwój, motywuje do pracy, pozwala uczyć się od siebie nawzajem. Projekty zazwyczaj są zadaniami problemowymi, co pozwala nie tylko zdobywać wiedzę z różnych dziedzin o charakterze interdyscyplinarnym, ale także przyczyniają się one do rozwoju umiejętności planowania, logicznego myślenia oraz krytycznej analizy zgromadzonych materiałów. Ogromną zaletą tej metody jest możliwość wyrównania szans edukacyjnych młodzieży, pomoc w integracji zespołu klasowego oraz kształtowanie umiejętności uniwersalnych. Wszystkie wspomniane kompetencje mają ogromny wpływ na ukształtowanie młodego człowieka zdolnego do odnalezienia się na szybko zmieniającym się rynku pracy oraz sprawnie funkcjonującego we współczesnym społeczeństwie.

Jedną z odmian metody projektu są **projekty interdyscyplinarne**, łączące wiedzę oraz umiejętności z różnych dyscyplin. Przykładowe tematy projektów interdyscyplinarnych mogą posłużyć jako inspiracja do przeprowadzenia ciekawych lekcji, wsparcia rozwoju ucznia na wielu przenikających się płaszczyznach. Warto pamiętać, że dzieci i młodzież w naturalny sposób spostrzegają integralności różnych dziedzin, ich wzajemne oddziaływanie i powiązania. Nie można uczyć języka w oderwaniu i odizolowaniu od historii, sztuki, geografii oraz szeroko pojętej kultury. Również w innych dyscyplinach można odnaleźć szerokie nawiązania, zwłaszcza że język obcy ma stać się dla młodego człowieka narzędziem do komunikowania, wyrażania się w wielu dziedzinach i na różne tematy.

Autor niniejszego programu proponuje następujące tematy i pomysły, mogące posłużyć nauczycielom jako inspiracja do podjęcia pracy metodą projektów w szczególności interdyscyplinarnych:

- stworzenie gry planszowej, łączącej zagadnienia z geografii, matematyki oraz języka włoskiego,
- podróże po Włoszech, połączenie informacji związanych z kulturą Włoch, wraz z rozwiązaniami wykorzystującymi współczesną technologię, a także rozwijające wiedzę i umiejętności plastyczne i techniczne uczniów,
- zaangażowanie uczniów w problemy ekologii, pobudzanie kreatywnego myślenia poprzez prezentowanie rozwiązań w formie dzieł plastycznych lub muzycznych,
- przybliżenie uczniom roli sportu w życiu każdego człowieka,
- poszerzenie wiedzy na temat cywilizacji Włoch: regionów i ich zabytków, kultury i sztuki, obyczajów w oparciu o pracę z mapą oraz nowoczesnymi technologiami (stworzenie quizu, przeprowadzenie wywiadu z mieszkańcami miasta).

Warto wspomnieć o **podejściu edukacyjnym CLIL** (*Content and Language Integrated Learning*), która podobnie jak metoda projektu ma charakter interdyscyplinarny, gdyż dzieci dzięki nauce języka zdobywają wiedzę z innych przedmiotów szkolnych. Metody ewaluacyjne pozwalają uczniom na samodzielność, rozwijają umiejętność oceny pracy własnej oraz przyjmowania opinii rówieśników. Program proponuje również wykorzystywanie **metody stacji dydaktycznych**, **odwróconej lekcji**, a także **metodę TPR** (*Total Physical Response*) – reagowanie

całym ciałem, uczniowie reagują działaniem na wydawane polecenia. Jest to metoda podobna do dramy, zalecana do stosowania w szczególności podczas zajęć z języka obcego. Atrakcyjnymi metodami są łożysko kulkowe, wędrujące karteczki, spacer po klasie, kolaż, plakat, metoda kuli śnieżnej.

Łożysko kulkowe (*Kugellager*) polega na tym, że uczniowie stają naprzeciwko siebie w dwóch kołach, tworząc pary. Nauczyciel wyznacza czas, aby np. dowiedzieć się jak najwięcej od kolegi/koleżanki z pary o tym, gdzie i jak spędził/a ostatnie wakacje. Na znak dany przez nauczyciela uczniowie z koła zewnętrznego przesuwają się o jedno miejsce w wyznaczonym kierunku. Technika ta zapewnia wszystkim uczniom uczestnictwo w rozmowie.

Wędrujące karteczki – ćwiczenie sprawdzi się zarówno w pracy z całym zespołem klasowym, jak i w np. 6 osobowych grupach. Każdy z uczniów na karteczce zapisuje w języku włoskim to, co zrozumiał z wysłuchanego tekstu (może być to np. piosenka dla dzieci opowiadająca jakąś historię). Następnie uczniowie przekazują swoją kartkę osobie z prawej strony. Tym sposobem wszyscy uczniowie wymieniają się kartkami. Ponownie słuchają nagrania i dopisują do notatek kolegi/koleżanki to, co sami zrozumieli. Na koniec na forum uczniowie dyskutują na temat treści wysłuchanego kilkakrotnie nagrania. Uczniowie dzięki temu uczą się od siebie nawzajem oraz dzielą się swoją wiedzą.

Plakat i kolaż mogą być wykorzystane do pracy indywidualnej lub grupowej. Mogą stanowić ilustrację do opracowanych przez ucznia treści, np. kolaż, na którym uczeń przedstawia siebie innym. Wkleja zdjęcia symbolizujące jego ulubione zajęcia, zespół muzyczny, zwierzę itp. Kolorowy plakat/kolaż przygotowany przez ucznia staje się bodźcem do rozmowy na forum lub w parach między uczniami, którzy opisują w języku włoskim przygotowaną przez siebie pracę, stosując słownictwo i struktury związane z przedstawianym tematem.

Spacer po klasie – uczniowie przez 10 minut spacerują po klasie, zbierają informację od jak największej liczby osób. Można zaopatrzyć uczniów w kartę pracy, na której będą podane pytania/zadania np. znajdź kogoś, kto lubi ten sam kolor, co ty; zapisz imiona trzech osób, które mają rodzeństwo itp.

Kula śnieżna świetnie sprawdza się w pracy nad nowym tekstem, uczniowie zaczynają pracę indywidualną, czytając lub słuchając tekstu. W następnej kolejności dyskutują nad nim w parach, mogą ponownie wrócić do czytania lub wysłuchania. Następnie dobierają się w większe grupy i wymieniają swoimi spostrzeżeniami i wspólnie opracowują rozwiązanie lub odpowiedź na postawione pytanie/pytania do tekstu. Na koniec lekcji każda z grup prezentuje swoje rozwiązanie i uczniowie wspólnie wybierają najlepszą wersję.

Istotne jest to, aby dopasować w procesie nauczania metody, formy i techniki pracy do potrzeb uczniów danego zespołu klasowego, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów ze SPE oraz takie, które będą służyły rozwojowi kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych. Dobór metod dodatkowo powinien być podyktowany kształtowaniem umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (kompetencje cyfrowe, współpraca w grupie, umiejętność wyszukiwania informacji, tolerancja i budowanie otwartości na uczenie się przez całe życie). Nauczyciel, biorąc pod

uwagę współczesny rozwój technologii, powinien zaproponować uczniom stosowanie różnorodnych technik pracy opartych o TIK.

Zaproponowane powyżej metody, techniki oraz formy pracy wspierają w szczególności kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie wielojęzyczności, rozumienia i tworzenia informacji, świadomości i ekspresji kulturalnej oraz kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Formy pracy i metody pracy należy dostosować do określonej sytuacji dydaktycznej oraz do warunków nauki zdalnej. Pracując w klasie, nauczyciel może wykorzystać flipcharty, tablicę, plakaty, pracę w parach/grupach oraz pracę indywidualną. Lekcja online będzie wyglądała nieco inaczej, praca w parach lub małych grupach może być trudniejsza do zorganizowania i trzeba będzie przeznaczyć na działania organizacyjne więcej czasu niż podczas lekcji tradycyjnej. Będzie to wymagało od nauczyciela większej wprawy i sprawności w posługiwaniu się współczesną technologią, umiejętności organizacyjnych. Uczniowie w warunkach online, na wzór nauki stacjonarnej, mogą być poproszeni o pracę na forum, indywidualną lub grupową w specjalnie utworzonych wirtualnych pokojach (*breakout rooms*).

Na lekcji języka obcego do podstawowych form pracy na drugim etapie edukacyjnym możemy zaliczyć pracę:

- indywidualną,
- w parach,
- w małych grupach (do 5–6-osobowych),
- zbiorową (zajęcia z całą klasą).

Mając na uwadze pracę z **uczniami ze SPE**, nauczyciel powinien dostosować pewne elementy edukacyjne, takie jak:

- zadania,
- sposób realizacji zaproponowanych zadań,
- system motywowania i oceniania ucznia,
- sposób komunikacji między nauczycielem a uczniem.

Wybór środków dydaktycznych powinien być dobrany do materiału, jaki jest realizowany na zajęciach języka obcego, wybranych form pracy oraz poziomu zaawansowania konkretnej grupy. Należy zwrócić uwagę na dostosowanie środków dydaktycznych do indywidualnych potrzeb uczniów w obrębie danego zespołu klasowego. Dla **uczniów z wadą wzroku** należy przygotować teksty z czcionką powiększoną, zwrócić uwagę na to, aby fotografie i ilustracje miały wyraźnie zaznaczony kontrast i były pozbawione elementów nieistotnych ze względu na cel lekcji. Dla **uczniów niedosłyszących** dobrze jest przygotować transkrypcje materiałów audiowizualnych, karty pracy (do wyboru) albo w formie tekstowej, albo graficznej, mapy myśli przedstawiające prezentowane treści. Należy również odpowiednio dostosować formy testów sprawdzających, częściej stosować formę odpowiedzi ustnej zamiast pisemnej. Warto również wydłużyć czas przewidziany na rozwiązywanie ćwiczeń. Dotyczy to również uczniów z **dysleksją**. Warto pamiętać o prostych instrukcjach dla uczniów z **ADHD** oraz niedosłyszących lub niedowidzących itp.

W myśl założeń konstruktywizmu prawidłowe opanowanie umiejętności komunikowania się w języku obcym wymaga równoczesnego rozwijania na każdej lekcji wszystkich czterech **kompetencji językowych**. Przy czym istotne jest, aby zacząć od sprawności **odtwórczych (receptywnych)** – rozumienia tekstów słuchanych i czytanych, a następnie przechodzić do sprawności **twórczych (produktywnych)** – mówienia i pisania. Istotne jest, aby od samego początku zwracać uwagę na poprawny akcent i intonację. Zaniedbania kształcenia kompetencji receptywnych mogą mieć negatywny wpływ na kształtowanie kompetencji produktywnych, co w konsekwencji może utrudnić zdobycie sprawności komunikowania się w języku obcym.

Na efektywność pracy ucznia wpływa zastosowanie różnorodnych technik nauczania. Dobrą praktyką jest, aby nauczyciel wskazał uczniom podstawowe informacje, sugestie dotyczące stosowania **mnemotechnik i technik uczenia się**.

Nauczyciel może podczas zajęć i przy pojawieniu się nowych trudnych słów, poprosić uczniów o wymyślenie kilku skojarzeń (najlepiej śmiesznych albo dziwnych) ułatwiających zapamiętanie nowego słowa. Można zachęcać uczniów, aby sporządzając notatki z lekcji, wzbogacali je kolorami lub drobnymi rysunkami (nieistotne, czy rysunki są ładne). Wzmocni to skojarzenie i zapamiętanie treści. Reguły gramatyczne warto upraszczać i zapisywać w postaci schematów, jeżeli to możliwe jak najczęściej posługiwać się rymowankami, np. „Żeńskie są wyspy, żeńskie są miasta, tylko nie Kair i Madagaskar”, „Nonna è una donna in gonna”, „W lesie jest **bosco**”. Czasowniki nieregularne można grupować, np. *participio passato* według podobieństw zakończeń. Czasowniki w obrębie danej grupy mogą tworzyć historyjkę, którą warto zilustrować rysunkami. Podobnie przy zapamiętaniu czasowników odmieniających się z czasownikiem posiłkowym *ESSERE* można posłużyć się tzw.: „*La casa di essere*” występującym w różnych wersjach graficznych w internecie, co ułatwi uczniom zapamiętanie tej grupy czasowników. Można zaproponować samodzielne przygotowanie plakatów, przedstawiających reguły i zasady gramatyczne lub słownictwo reprezentujące pewne działy semantyczne, np. dom, ubiór, przybory szkolne itp.

Nauczyciel powinien również pokazać uczniom strategie komunikacyjne, takie jak domysł, polegający na wywnioskowaniu, zrozumieniu z kontekstu wypowiedzi znaczenia słów, odszukanie słów kluczy lub internacjonalizmów. Kolejnymi strategiami wartymi wspomnienia są strategie kompensacyjne, polegające na uproszczeniu wypowiedzi lub wykorzystaniu środków niewerbalnych, w przypadku gdy uczeń nie pamięta lub nie zna wyrazu.

Rozwijanie sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie). Pamiętając, iż celem nadrzędnym nauki języka obcego jest komunikacja, zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej, ważne jest, by za pomocą właściwych technik ćwiczyć z uczniami umiejętność **domysłu językowego**. Strategia ta jest polecana w pracy z uczniem z **zespołem Aspergera**. Należy wykorzystać jego skłonność do porządkowania informacji, zachęcając do poszukiwania reguł w zdaniach i wyrażeniach w języku obcym. Umiejętność stosowania strategii domysłu językowego jest także przydatna podczas pobytu za granicą oraz rozmowy z native speakerem, kiedy to uczeń stara się domyśleć znaczenia wyrazów i struktur z kontekstu wypowiedzi. Innymi bardzo ważnymi strategiami są: umiejętność globalnego rozumienia komunikatu, intencji autora,

rozdzielania stylu formalnego od nieformalnego, a także wyszukiwanie poszczególnych informacji oraz określenie i zrozumienie głównego przekazu wypowiedzi.

W tym celu można zastosować następujące techniki:

- dyskusja, formułowanie hipotez,
- zaznaczanie zdań prawdziwych i fałszywych,
- wybór wielokrotny,
- streszczenie, parafrazowanie wypowiedzi/tekstu,
- odpowiedź na pytania,
- wybór rysunku, wyszukiwanie, różnic lub podobieństw,
- układanie w kolejności fragmentów wypowiedzi, informacji, rysunków, tekst z lukami, dokończenie zdania,
- łączenie, dobieranie właściwych elementów do całości.

Rozwijanie sprawności produktywnych (mówienie i pisanie). Głównym celem tej umiejętności językowej jest przekazywanie informacji na temat ludzi, zwierząt, przedmiotów, miejsc, życia codziennego, opinii, upodobań, emocji itp.

Na osiągnięcie większej efektywności w zakresie sprawnego porozumiewania się w języku obcym, wpływa częstotliwość kontaktu ucznia z nauczonym językiem. Dlatego należy dążyć do stwarzania jak największej liczby sytuacji komunikacyjnych zbliżonych do tych, z jakimi uczeń spotka się w przyszłości podczas podróży lub w przyszłej pracy. Należy zacząć od najprostszych zwrotów i struktur, stopniowo zwiększając częstotliwość użycia języka włoskiego w komunikacji na lekcji. Istotna jest konsekwencja nauczyciela. Uczniowie z czasem przyzwyczajają się do posługiwania się językiem włoskim podczas lekcji. Należy dążyć do zastąpienia komunikacji w języku polskim językiem obcym. Dopuszcza się stosowanie języka ojczystego na początkowych etapach nauki, podczas tłumaczeń, gdy wyjaśnienie jakiegoś zagadnienia okazałoby się zbyt trudne lub czasochłonne. Zważywszy na fakt, iż uczniowie od pierwszej klasy szkoły podstawowej uczą się zazwyczaj języka angielskiego lub niemieckiego, warto nawiązywać do znanych uczniom struktur i słownictwa, występujących nie tylko w języku polskim, ale również w innych znanych uczniom językach obcych. Należy pamiętać, aby mając na uwadze uczniów ze SPE, wyraźnie artykułować polecenia oraz formułować je w sposób jednoznaczny i zwięzły, posługując się zdaniami pojedynczymi.

W celu rozwijania umiejętności produktywnych zaleca się następujące techniki:

- wywiady, ankiety,
- tworzenie historyjki na podstawie serii obrazków,
- uzupełnianie informacji w parach,
- ćwiczenia przygotowujące do tworzenia logicznych i spójnych wypowiedzi,
- ćwiczenia rozwijające poprawną wymowę/pisownię (dryle, łamańce językowe),
- umiejętność stosowania wybranych funkcji językowych koniecznych do zrealizowania celów komunikacyjnych (wyrażanie opinii oraz emocji, zapraszanie, zgadzanie się, odmawianie itp.),
- umiejętność rozpoczęcia, podtrzymywania i kończenia wypowiedzi,
- ćwiczenia rozwijające stosowane struktury leksykalno-gramatyczne, chronologiczność narracji (czasy gramatyczne), spójniki, przysłówki itp.

Nauczanie leksyki. Cel komunikacyjny odgrywa istotną rolę przy wprowadzaniu nowego słownictwa. Ważne są również treści aktualne i bliskie młodemu człowiekowi, odwołujące się do jego zainteresowań oraz spraw, z jakimi styka się na co dzień. Treści realizowane na zajęciach z języka obcego mogą być modyfikowane i wykraczać poza wariant podstawowy podstawy programowej.

W celu rozwijania słownictwa zaleca się następujące techniki:

- opisywanie np. obrazków, map, wykresów, zdjęć,
- odgrywanie scenek sytuacyjnych,
- śpiewanie piosenek,
- pisanie np. opowiadań, listów,
- uzupełnianie luk w zdaniu,
- tworzenie synonimów i antonimów,
- gry i zabawy, krzyżówki, quizy, memory, domino, wykreślanki,
- stosowanie mnemotechnik (budowanie skojarzeń),
- połączenie słowa z jego definicją,
- transformacja zdań,
- poszukiwanie intruza, czyli wykreślanie słowa niepasującego do pozostałych.

Nauczanie gramatyki. Zgodnie z założeniami podejścia komunikatywnego, nauczanie gramatyki powinno być podporządkowane celowi skutecznej komunikacji. Należy dążyć do umieszczenia zadań gramatycznych we właściwym kontekście komunikacyjnym. Można poprosić uczniów o przeanalizowanie fragmentu tekstu, który zawiera daną strukturę gramatyczną lub zachęcić uczniów do ćwiczenia komunikacyjnego, w którym ta struktura będzie użyta. Zazwyczaj w nauczaniu gramatyki wyróżniamy trzy fazy: prezentacji, ćwiczenia/utrwalania i stosowania (Komorowska 2009: 165).

W celu zaprezentowania materiału można wykorzystać jedną z dwóch metod. **Indukcyjną**, w której uczeń samodzielnie stara się odkryć i sformułować hipotezę dotyczącą reguły gramatycznej, wydedukować zasadę gramatyczną w oparciu o tekst, przygotowane ćwiczenia albo przykłady zdań. Technika ta bazuje na umiejętnościach logicznego myślenia i wpływa na rozwój kompetencji matematycznych. Kolejną metodą jest **dedukcja**, kiedy nauczyciel objaśnia uczniom zasady tworzenia i zastosowania nowej struktury gramatycznej.

W celu nauczania gramatyki zaleca się następujące techniki:

- uzupełnianie luk,
- parafraza,
- transformacja zdań,
- kończenie rozpoczętych zdań,
- wybór poprawnej wersji słowa spośród podanych możliwości,
- gry i zabawy językowe,
- ćwiczenia komunikacyjne z wykorzystaniem danej struktury,
- rozbójnik, w wersji nr 1 uczniowie do podanej formy dopisują wszystkie możliwe rozwiązania np. cena – rzeczownik lub czasownik 3 sg. tempo presente; w drugiej wersji spośród np. podanych form participio passato wyszukują wszystkie możliwe podobieństwa (ta sama koniugacja, ta sama liczba liter, czasowniki ruchu itp.).

Naukę gramatyki oraz słownictwa zaleca się realizować w **układzie spiralnym**. Należy powracać do zagadnień, które już były wcześniej omawiane oraz poszerzać ich zakres. Takie nauczanie sprzyja utrwalaniu poruszanych zagadnień i asocjacji nowych treści z wcześniej poznanym materiałem.

Właściwy dobór metod i technik nauczania, ze szczególnym uwzględnieniem metod aktywizujących, takich jak drama, metoda projektu, czy np. burza mózgów, odgrywa znaczącą rolę w **budowaniu motywacji wewnętrznej ucznia**. Zaleca się stopniowanie trudności zadań, dostosowanie do indywidualnych potrzeb ucznia. Zadania zbyt trudne mogą zniechęcić ucznia, powodując u niego frustrację, natomiast zbyt łatwe znudzą i uczeń straci chęć do dalszej pracy. Należy zwrócić uwagę na możliwości i potrzeby wszystkich uczniów, a w szczególności na uczniów ze SPE, monitorując na bieżąco ich postępy – w celu jak najtrafniejszego doboru form, metod i środków dydaktycznych w pracy dydaktycznej. Istotnym elementem wzmacniającym motywację ucznia jest ciekawie sformułowany temat zajęć lub intrygująca teza postawiona na początku lekcji. Również może to być interesująca fotografia do opisanie, na jej podstawie uczniowie będą zgadywać, jak będzie brzmiał temat lekcji i o czym będą się uczyć.

Środki dydaktyczne – są to wszystkie pomoce dydaktyczne, jakimi może posłużyć się nauczyciel, organizując proces dydaktyczny. Będzie to sprzęt dostępny w klasie (komputer, tablica tradycyjna lub interaktywna, plansze, plakaty, podręczniki, kostki do gier, gry planszowe/językowe, karty pracy itp.) oraz aplikacje, słowniki i tłumacze internetowe, platformy dostępne w sieci. Nauczanie zdalne w szczególności stawia przed nauczycielem oraz uczniem wyzwanie polegające na dostosowaniu się do nowych realiów i intensywnego korzystania z TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnych). Ogromną pomocą dla nauczyciela może być Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji i Nauki, na której nauczyciele odnajdą ciekawe materiały do prowadzenia zajęć, propozycje ćwiczeń interaktywnych oraz scenariusze lekcji. Uczniowie po zalogowaniu mogą uczyć się samodzielnie oraz brać udział w grach dydaktycznych (gamifikacja/grywalizacja).

Godne polecenia są liczne aplikacje i strony internetowe umożliwiające tłumaczenie słownictwa lub tekstów:

- [Pons](#) (słownik oraz tłumacz);
- [Language Guide](#) (obrazkowy słownik tematyczny wraz z wersją audio dostępny w wielu językach);
- [słownik polsko włoski/włosko-polski ling.pl](#);
- [glosbe.com](#);
- [dizy.com](#);
- [dizionario.internazionale.it](#);
- [treccani.it/vocabolario](#);
- [dizionari.corriere.it/dizionario_italiano](#);
- [słownik synonimów i antonimów](#);
- [słownik educalingo.com](#), podaje również tabele z odmianą czasowników, synonimy, antonimy, rymy, cytaty;
- [słownik glosbe.com](#) umożliwia wysłuchanie wymowy danego słowa;
- [italian-verbs.com](#) – tłumaczenie i odmiana czasowników;
- [słownik bab.la](#) – odmiana czasowników;

- coniugazione.it – odmiana czasowników;
- context.reverso.net – tłumacz.

Aplikacje do nauki języka włoskiego:

- Fiskoteka;
- Quizlet;
- Dulingo;
- Busuu;
- Fun Easy Learn;
- Mondly;
- Drops;
- Babbel;
- Memrise;
- Kahoot;
- Tobo Italian (aplikacja na telefon).

Strony z ćwiczeniami dla ucznia i nauczyciela:

- italianoperstranieri.mondadorieducation.it;
- almaedizioni.it/interattive;
- [blog muzyczny do podręcznika *Progetto Italiano Junior*](#), zawiera ćwiczenia na bazie popularnych piosenek włoskich;
- [quizy oraz gry i wiele więcej](#), darmowa instalacja;
- [wybór piosenek włoskich z ćwiczeniami posegregowanymi według poziomu trudności i zagadnień gramatycznych](#).

W przypadku lekcji online nauczyciel może wysyłać uczniom linki do gier i ćwiczeń, które będą realizować podczas zajęć lub jako pracę domową. Można wykorzystać kostkę interaktywną (dostępna na stronach pl.piliapp.com oraz generujemy.pl/rzut_kostka). Ciekawe ćwiczenia i gry nauczyciel może przygotować (w opcji darmowej) na platformach Genial.ly (aktywne prezentacje, gry itp.) czy Wordwall (daje możliwość tworzenia ruletki, koła do losowania, testów, quizów, gier i innych materiałów, koło znajduje zastosowanie w przypadku podejmowania decyzji, przydziału uczniów do grup, jak również losowania tematu do tworzenia wypowiedzi itp.). Nauczyciel może wykorzystać podczas lekcji kanały na YouTube lub Vimeo, wykorzystać podcasty i kanał TedTalks.

6. Ocenianie osiągnięć uczniów

Niewątpliwie kontrolowanie i diagnozowanie postępów ucznia jest jednym z trudniejszych zadań nauczyciela. Wymaga obiektywności w ocenianiu, ocena musi być jawna oraz powinno towarzyszyć jej uzasadnienie. Hanna Komorowska w *Metodyce nauczania języków obcych* wskazuje na trzy funkcje oceniania: **oceniającą, diagnostyczną i wychowawczą** (Komorowska 2009: 252).

Ocena, oprócz swojej funkcji podstawowej, służącej kontroli stanu wiedzy ucznia, pomaga zdiagnozować elementy wymagające poprawy lub dalszego nakładu pracy. Jeżeli luki w opanowaniu zagadnień zostaną stwierdzone w przeważającej części zespołu klasowego, jest to sygnał dla nauczyciela, że być może istnieje potrzeba zastosowania dodatkowych ćwiczeń z danego zakresu materiału. Jeżeli brakuje

stwierdzono u pojedynczych uczniów, należy przekazać im informację zwrotną wraz z zaleceniami umożliwiającymi nadrobienie zaległości. Warto zadać dodatkowe ćwiczenia oraz znaleźć czas na wyegzekwowanie wykonania pracy, sprawdzenie jej i przekazanie uczniowi informacji zwrotnej. Ocenianie pełni jeszcze jedną bardzo istotną funkcję: **wychowawczą**. Ma ona na celu przyzwyczajenie ucznia do systematycznej pracy, ukształtowania nawyku respektowania i przykładania się do swoich obowiązków. Ocenianie pełni rolę **motywującą oraz wspierającą** ucznia. Jednocześnie uczy **autonomii i brania odpowiedzialności** za proces uczenia się.

Biorąc pod uwagę częstotliwość oceniania, możemy wyróżnić **ocenianie bieżące oraz okresowe**. Niewątpliwie ocenianie **podejmowane w sposób systematyczny** wpływa na motywację uczniów oraz ich dyscyplinuje.

Ocena bieżąca ma za zadanie monitorowanie aktualnych postępów ucznia, pełni funkcję wychowawczą, motywującą oraz pozwala na bieżąco diagnozować przebieg procesu uczenia się. Powinna odnosić się do wszystkich kompetencji językowych, być obecna na każdej lekcji i dostarczać wartościowej informacji zwrotnej, pozwalającej zorientować się uczniowi w jego mocnych i słabszych stronach. Powinna zawierać wskazówki do dalszej pracy i rozwoju kompetencji językowych, kluczowych oraz miękkich. Nauczyciel może swoje uwagi przekazać w ustnie lub pisemnie w postaci np. notatki umieszczonej na pracy ucznia.

Ocena okresowa dokonywana jest na przestrzeni danego okresu, np. po omówieniu danego działu, pod koniec semestru lub roku szkolnego. Może mieć ona formę testu, odpowiedzi pisemnej lub ustnej.

Nauczyciel jest zobowiązany do poinformowania uczniów z wyprzedzeniem o terminie przeprowadzania pracy kontrolnej (zarówno pisemnej, jak i ustnej). Należy podać zakres obowiązującego materiału, wymaganych umiejętności oraz uprzedzić o rodzaju ćwiczeń, jakie uczeń będzie rozwiązywał podczas sprawdzianu. Pomoże to uczniom wybrać najlepszą dla nich strategię uczenia się, powtórek materiału oraz przygotowania się do pracy kontrolnej. Istotne są również kryteria oceniania, czyli na co nauczyciel będzie zwracał uwagę. Tak zwane NaCoBeZU (skrót od „na co będziemy zwracać uwagę”) jest techniką zalecaną nie tylko w ocenianiu kształtującym. Stosowana na każdej lekcji, pomaga uczniowi usystematyzować wiedzę oraz uporządkować ją według hierarchii ważności. Takie ułożenie treści kształcenia w układzie priorytetów zdecydowanie ułatwi, np. uczniowi ze SPE lub mającemu indywidualne potrzeby edukacyjne zorientowanie się w wymaganiach oraz zagadnieniach na poszczególną ocenę. Także uczeń zdolny będzie wiedział, jakie zadania dodatkowe może wykonać i jakie są w stosunku do niego oczekiwania. Dobrze, aby nauczyciel wskazał strategię uczenia się, jakie uczniowie mogą zastosować podczas rozwiązywania różnego rodzaju ćwiczeń lub przygotowywania się do sprawdzianu. Nie bez znaczenia jest życzliwe nastawienie nauczyciela i udzielenie wsparcia w przygotowaniu się do kontroli efektów nauczania, która zazwyczaj wiąże się z uczniowskim stresem.

Należy każdorazowo poinformować uczniów o punktacji oraz możliwości poprawy sprawdzianu. Nauczyciel jest zobowiązany do przestrzegania postanowień dotyczących przeprowadzania oraz oceniania różnych form sprawdzających wiedzę zawartych w ocenianiu **wewnątrzszkolnym**. Stosowane przez nauczycieli języka włoskiego

ocenie zawsze powinno być dostosowane do zaleceń oceniania wewnątrzszkolnego. Ustalając zakres ocen należy pamiętać, że obecnie uczeń, aby otrzymać ocenę celującą nie musi wykazać się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza podstawę programową. Warto, ustalając procentową hierarchię oceniania, zadbać o to, aby progi procentowe były w miarę równe. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek wątpliwości przy ocenianiu **dobrą praktyką jest rozstrzygnięcie ich na korzyść ucznia, w ten sposób wspierając go i budując jego motywację.**

Niniejszy program zaleca ocenianie sumujące oraz kształtujące. Ocenianie sumujące opiera się na ocenianiu wewnątrzszkolnym i wskazuje na dotychczasowe osiągnięcia ucznia, natomiast **ocenianie kształtujące** (OK), inaczej konstruktywne, formatywne lub pomagające się uczyć, wspiera ucznia w rozpoznawaniu braków i szybkim ich uzupełnieniu. Pełni ono funkcję motywującą, sprzyja budowaniu dobrej atmosfery lekcji i przyjaznych relacji nauczyciel – uczeń. W ocenianiu kształtującym istotne jest, aby **uczeń znał wymagania, jakie stawia przed nim nauczyciel** (tzw. NaCoBeZU). Ważne informacje na temat postępów uczniów nauczyciel może pozyskać, stosując **pytania kluczowe**, inspirujące uczniów do podejmowania dyskusji w danym temacie, np. „Dlaczego najpopularniejsza pizza nazywa się Margherita, czyli Małgorzata?”, „Co ma wspólnego pizza Margherita z flagą włoską?”, „W jaki sposób i gdzie będą podróżować ludzie w 2070 roku?”, „Czym jest szczęście?”, „Kiedy możemy powiedzieć, że jesteśmy naprawdę zdrowi?”. Na lekcji powtórzeniowej z gramatyki można zadać pytanie przekrojowe: „Co mają ze sobą wspólnego słowa: *aprire, coprire, offrire*?”. Wymienionych czasowników może być więcej, a uczniowie mogą doszukiwać się różnych podobieństw, skojarzeń semantycznych, jak i powiązań gramatycznych. W ten sposób sformułowane pytanie pobudza ciekawość i wyobraźnię uczniów. Zachęca do poszukiwania odpowiedzi i inspiruje do tworzenia własnych hipotez. Stwarza każdemu uczniowi możliwość wykazania się wiedzą i umiejętnościami, pozwalając na indywidualną ścieżkę dochodzenia do rozwiązania.

Należy zwrócić uwagę na jakość udzielanej **informacji zwrotnej**, która powinna zawierać cztery elementy: docenienie dobrych stron w wykonanym zadaniu (mocne strony ucznia), wskazanie, co wymaga poprawy oraz dlaczego coś się nie udało, a także przekazanie zaleceń do dalszej pracy i kierunku, w jakim uczeń powinien podążać.

Wartościowymi narzędziami są: samoocena oraz ocena koleżeńska. Samoocena polega na autoewaluacji ucznia, który podsumowuje własną pracę, natomiast ocena koleżeńska opiera się na informacji zwrotnej udzielonej sobie nawzajem przez uczniów wykonujących i sprawdzających zadania swoich kolegów.

W myśl oceniania kształtującego warto wprowadzać na lekcji elementy samooceny ucznia, dzięki czemu nauczyciel otrzymuje natychmiastową informację zwrotną, dotyczącą pracy uczniów oraz zaproponowanych przez nauczyciela ćwiczeń czy omówionych treści. Można umówić się z uczniami, że podczas pracy samodzielnej mogą podnieść jeden z trzech umówionych wcześniej kolorów lub symboli. Warto ustalić tajemny klasowy kod. Uczniowie przygotowują trzy kartoniki, które będą mieli zawsze w zeszytach. Gdy ćwiczenie jest dla nich łatwe, zrozumiałe i czują, że dobrze sobie poradzili, na znak dany przez nauczyciela podniosą karteczkę w kolorze zielonym lub z narysowanym kciukiem do góry itp. Gdy zadanie sprawia im pewne trudności mogą podnieść kartonik żółty albo obrazek przedstawiający wysiłek (np. przeciąganie

liny). Gdy uczeń potrzebuje pomocy, posłuży się kartonikiem w kolorze czerwonym lub obrazkiem z symbolem koła ratunkowego. Dzięki tej technice nauczyciel może szybko zareagować i zmodyfikować swoje działania.

Metodą na angażowanie ucznia do wypowiedzi lub wzięcia udziału w dialogu jest przygotowanie patyczków lekarskich lub ozdobnych spinaczy i przypięcie do nich karteczek z imionami dzieci. Nauczyciel może losować imiona uczniów, jednakże zostawiając im możliwość rezygnacji z odpowiedzi bez żadnych konsekwencji. Jest to sposób na zaangażowanie uczniów nieśmiałych, jednocześnie pozwalając im czuć się bezpiecznie. Inną opcją jest (w ramach rozgrzewki językowej lub powtórki) poproszenie uczniów o przygotowanie wcześniej, w ramach pracy domowej lub pracy w parach, dziesięciu pytań w języku włoskim, obejmujących omawiany materiał, np. *Di che nazionalità sei? Hai un animale a casa?* itp. Nauczyciel zadaje pytanie i rzuca miękki przedmiot (piłkę, lekki woreczek, maskotkę) w kierunku ucznia, który stara się odpowiedzieć na pytanie, a następnie sam zadaje pytanie i rzuca piłeczkę, maskotkę do innego ucznia. Tym sposobem nauczyciel oraz sami uczniowie otrzymują informację zwrotną dotyczącą ich umiejętności. Uczeń, który nie zna odpowiedzi na pytanie może poszukać pomocy w swoich notatkach lub podpowiedziach kolegów.

W procesie oceniania nie można zapomnieć o różnicowaniu oceny, uwzględniając indywidualne podejście do ucznia. Pod uwagę należy wziąć jednostkowe uzdolnienia oraz predyspozycje, jak również trudności w nauce oraz dysfunkcje. Uczniowie powinni być oceniani za pracę wykonaną na miarę ich indywidualnych możliwości i uwarunkowań. **Oceniając ucznia zwłaszcza ze SPE, należy brać pod uwagę wysiłek włożony w pracę oraz postępy, jakich dokonał uczeń w określonym czasie.** Uczeń dyslektyczny powinien otrzymać więcej czasu na wykonanie zadań oraz nie powinno się oceniać interpunkcji czy ortografii. Nauczyciel nie powinien oceniać estetyki pracy ucznia słabo widzącego lub z dysgrafią. Uczeń mający problemy artykulacyjne lub jękający się nie powinien być oceniany za długie wypowiedzi ustne, zwłaszcza odbywające się na forum klasy. W wielu przypadkach nauczyciel może, różnicując ocenianie, zdecydować się na wybór innej formy „zaliczenia” materiału. I tak uczeń słabosłyszący nie będzie oceniany za rozumienie długich nagrań, a uczniowi niedowidzącemu można zmienić formę wypowiedzi z pisemnej na ustną. Natomiast dla **uczniów zdolnych** warto przygotować dodatkowe zadanie wykraczające poza podstawę programową, dbając w ten sposób o jego rozwój i motywację. Należy wspierać uczniów **pochwałą i tworząc przyjazną atmosferę szacunku, na lekcji budować ich poczucie wartości i motywację. Jest to niezwykle ważne zwłaszcza w przypadku uczniów ze SPE.** Rolą nauczyciela jest dostosowanie sposobu oceniania do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów, **mając na względzie najpełniejszy rozwój każdego z nich. Połączenie oceniania sumującego oraz kształtującego, a także zaproponowane w niniejszym programie indywidualne podejście do ucznia pełni funkcje wspierającą i motywującą.**

7. Ewaluacja programu

Każdy program powinien zostać poddany ewaluacji. Nie jest możliwe efektywne nauczanie bez stałej refleksji nauczyciela nad celami, jakie chce osiągnąć, nad działaniami, jakie podejmuje i w końcu nad skutkami, jakie osiąga on i jego uczniowie. Zaleca się dokonywanie ewaluacji formatywnej, czyli po każdym roku nauczania i pracy

z programem. Ewaluacja niniejszego programu inspirowana jest zmodyfikowaną teorią K. Ciżkowicza i J. Ochenduski, autorów pomiaru sprawdzającego wielostopniowego (Ciżkowicz i Ochendusko 1986).

Celem ewaluacji programu języka włoskiego jest sprawdzenie stopnia zrealizowania założonych celów. Ewaluacji należy poddać zarówno umiejętności, wiedzę oraz postawy ucznia, które są kształtowane na II etapie edukacyjnym, zgodnie z podstawą programową w oparciu o cele szczegółowe w czterech obszarach rozwojowych (społecznym, poznawczym, emocjonalnym oraz fizycznym). Warto poddać ewaluacji również sposoby realizacji lekcji, a także zbadać skuteczność doboru form i metod.

Każdy program należy dostosować do wymagań oraz możliwości grupy, z którą pracuje nauczyciel. Biorąc pod uwagę stopień opanowania przez uczniów poszczególnych kompetencji językowych oraz kluczowych, należy na bieżąco monitorować postępy uczniów w zakresie wszystkich kompetencji (mówienia, rozumienia, słuchania i pisania), badając nie tylko przyrost wiedzy, ale także całościowy rozwój ucznia. Przyglądając się zaangażowaniu uczniów, ich współpracy oraz umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy i uczenia się, nauczyciel może dobrać właściwe środki, formy i techniki pracy wspierające najsukuteczniej jego zespół klasowy.

Przy doborze metod, technik oraz form pracy warto poddać ewaluacji ich zastosowanie i skuteczność, w szczególności z uwzględnieniem uczniów ze SPE. Czy są one właściwie dobrane do szczególnych potrzeb uczniów, dostosowane do możliwości psychofizycznych ucznia oraz czy spełniają zalecenia lekarzy, pedagoga szkolnego czy wskazania przychodni psychologiczno-pedagogicznej.

Przeprowadzając ocenę programu, istotne jest także uwzględnienie opinii uczniów. Badając różnorodne zainteresowania uczących się, można uzyskać ich ocenę dotyczącą atrakcyjności tematów, wówczas warto rozszerzyć poruszane treści o te zaproponowane przez uczniów, inne można zrealizować w węższym zakresie. Taką ocenę uczniowską można realizować co kwartał lub semestr w formie anonimowej ankiety, z wykorzystaniem np. emotikonów.

Istnieje wiele modeli ewaluacji programów nauczania (Komorowska 1999: 92). W niniejszym programie zaproponowano następujące metody ewaluacji:

- **rozmowy z uczniami** (indywidualne lub grupowe) – uczniowie mogą wypowiedzieć się na temat materiałów i treści omawianych na zajęciach, pomocy dydaktycznych (w tym dostosowania ich do uczniów z niepełnosprawnościami lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi);
- anonimowe **ankiety** uczniowskie (mogą być także przeprowadzane online w arkuszu Google) – dają możliwość zbadania oceny stopnia realizacji celów kształcenia oraz kształtowania postaw;
- **miar dydaktyczny** wskazuje na poziom opanowania wiedzy z danego zakresu;
- **obserwacja i wyciąganie wniosków** z zachowania i postaw uczniów w zakresie kompetencji i umiejętności miękkich, ale również monitorowanie przyrostu wiedzy i umiejętności językowych w zakresie czytania, pisania, rozumienia i mówienia;
- **analiza dokumentacji** uczniów (prace pisemne, opinie, orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej, dziennik, wyniki sprawdzianów itp.);

- **weryfikowanie** skuteczności stosowanych przez nauczyciela metod i technik nauczania, form pracy, a także środków dydaktycznych. Warto ocenić także rozwój różnych umiejętności uczniów będących podstawą ich przyszłego funkcjonowania w społeczeństwie oraz na rynku pracy.

Zaproponowane metody i narzędzia ewaluacji programu pozwalają nauczycielowi ocenić stopień realizacji postawionych w programie celów kształcenia, poziomu opanowania wiedzy oraz postaw uczniów, a także pozwalają na ocenę kształcenia w zakresie rozwoju umiejętności niezbędnych uczniom na rynku pracy.

Uzyskane wnioski w wyniku ewaluacji programu powinny zostać niezwłocznie wdrożone przy realizacji każdego kolejnego okresu, etapu pracy. Należy pamiętać, że celem nadrzędnym nauczania języka obcego jest skuteczne komunikowanie się w danym języku.

Bibliografia

Atroszko B., 2018, *Konstrukttywizm jako źródło inspiracji dla rozwoju współczesnej edukacji nauczycieli*, [w:] *Reviewed Proceedings of the Interdisciplinary Scientific International Conference for PhD Students and Assistants QUAERE 2018*, vol. 8, Hradec Králové: Magnanimitas, s. 1224–1231.

Ciżkowicz K., Ochendusko J., 1986, *Pomiar sprawdzający wielostopniowy: poradnik konstruktora i analityka. Zasady konstruowania testu sprawdzającego wielostopniowego*, t. 1, Warszawa: WSiP.

ESOKJ: Rada Europy, 2003, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa: CODN.

Komorowska H., 1999, *O programach prawie wszystko*, Warszawa: WSiP, Ornstein A.C.

Komorowska H., 2009, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

MEN, 2020, *Kształcenie na odległość. Poradnik dla szkół*, Warszawa: MEN.

MEiN, [Edukacja włączająca](#) (dostęp 24.12.2021).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Emilia Rutkowska – magister filologii włoskiej. Nauczycielka języka włoskiego w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym Umiejętności Twórczych, Publicznym Liceum Ogólnokształcącym Politechniki Łódzkiej. Od 2009 roku lektor języka włoskiego, m.in. w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej oraz Ośrodka Doskonalenia Języków Obcych *Language Station* w Zgierzu. Inicjatorka corocznego Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Włoskiej „San Sopotcka Remo” w Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 2 w Łodzi. Administratorka i inicjatorka grupy „Italiano con Piacere” mającej za cel wspierać proces dydaktyczny.